

LIBRIS |
ANDREI

We know
books

MAKINE

Pământul și cerul
lui Jacques Dorme

Traducere și note de Ana-Veronica Mircea

CG COLECȚIA
GLOBUS

Timpul trăit împreună le va fi atât de scurt încât totul li se va întâmpla pentru prima și ultima oară.

La începutul nopții, în focul iubirii, el i-a rupt colierul vechi, pe care ea nu și-l scotea niciodată. Boabele mărunte de chihlimbar s-au revărsat pe podea, iar ploaia care a început să cadă a imitat mai întâi răpăitul lor delicat, apoi s-a desprins de el, devenind torențială, trombe de apă și, în cele din urmă, un val umflat a inundat încăperea. După o zi infernal de toridă, cu vânt uscat țiuind ca aripile găzelor, tălăzuirea le-a atins trupurile goale și le-a umplut așternutul de mirosul jilav al frunzelor și de prospețimea aspră a câmpiilor. În fața patului nu există perete, doar spărturi printre bușteni carbonizați de un incendiu distrugător, cu două săptămâni în urmă. De cealaltă parte a golurilor căscate, cerul furtunos își umflă, greoi, carnea vineție, rășinoasă. Prima și ultima furtună de mai din viața lor împreună.

Ea se dă jos din pat, trage masa spre colțul cel mai ferit de potop, apoi se oprește lângă peretele distrus. El se saltă în picioare, i se alătură, o cuprinde cu brațele, cu buzele afundate în părul ei, cu privirea pierdută în negura bolborositoare de dincolo de spărturi. Vântul li se

lipește de piele ca o pânză lungă, udă/leoarcă, bărbatul e străbătut de un tremur și murmură la urechea femeii:

— Ție nu ți-e frig niciodată.

Ea râde ușurel:

— S-au adunat mai bine de douăzeci de ani de când trăiesc în stepele astea. Pe când tu... De un an? Da, chiar așa. O să te obișnuiești, o să vezi...

Un tren zguduie zdravăn șinele, foarte aproape de casă. Pufăitul locomotivei străpunge bezna, trece prin ploaie. Grosul vagoanelor se oprește sub ferestre, fasciculul luminos al unui far mătură încăperea. Bărbatul și femeia tac, lipiți unul de altul. Din tren se aud, contopindu-se, voci șuierătoare, vaiete și un geamăt prelung de durere. Răniții irecuperabili, care nu mai au ce căuta pe front, sunt evacuați, trimiși în colțuri îndepărtate ale țării. E straniu să-și simtă propriul corp atât de viu și încă tresăltând de plăcere. Umerii femeii sub mângâierea degetelor sale, pulsația lentă și caldă a sângelui, acolo, în golul dintre coapse. Iar sub talpă alunecarea unei boabe de chihlimbar. Și gândul că mâine trebuie adunate toate și colierul reparat...

Cel mai uimitor e gândul la ziua următoare, la vânătoarea de mărgele. În casa aia aflată la nici o sută de kilometri de linia frontului, în țara aia, străină pentru femeie și încă mai străină pentru bărbat... Sub ferestre, trenul se zguduie, se pune în mișcare în tropot cadențat de oțel. Huruitul trepidant ajunge la ei tot mai slab, acoperit de revărsarea ploii. Trupul femeii arde. „Mai bine de douăzeci de ani în stepele astea...”, își amintește bărbatul și surâde în întuneric.

De când s-au cunoscut, cu două zile în urmă, a avut timp să-i povestească ei tot ce s-a întâmplat în Franța în ultimii douăzeci de ani. Ca și cum ar fi fost cu putință să țină minte totul, ca și cum ar fi putut enumera toate evenimentele, an după an, din 1921 până în iunie 1940, când a plecat din țară...

Ploaia răpăie pe podea, un vâl de umezeală li se anină de față.

— Crezi c-o să reușească să se impună cu adevărat? murmură ea. Fără armată, fără bani. Chiar și fiind general...

El nu răspunde imediat, captivat de straniețea acestor momente: o femeie care de atâția ani nu s-a mai auzit strigată pe adevăratul ei nume de botez („Șura“ îi spun localnicii, Șura sau, uneori, Alexandra), el însuși ajuns pilot rus, casa despăcată de o explozie, orașelul de pe malul unui fluviu imens, în mijlocul stepei, unde se pregătește o luptă de proporții impresionante...

O pasăre speriată de furtună se năpustește în cameră, traversează întunericul zvâcnind din aripi și iese prin spărtură.

— E adevărat, are foarte puțini oameni alături, murmură bărbatul, și apoi englezii, n-am idee dacă putem conta pe ei... Dar, știi, e ca într-o luptă aeriană, soarta nu îi e întotdeauna decisă de numărul avioanelor, și nici măcar de performanțele lor, ci... Cum să spun? Hotărâtor e aerul. Da, aerul. Uneori simți că te poartă, că e de partea ta. Aerul sau cerul. Nu trebuie decât s-o crezi din tot sufletul. Pentru el, tot cerul o să conteze mai mult decât orice altceva... E însuflețit de credința asta.

Pe drum, am tot numărat anii care mă despărteau de cei doi îndrăgostiți.

„Cincizeci, plus sau minus câteva luni...“, mi-am tot spus iarăși și iarăși, în timp ce urmăream, prin hubloul avionului, perindarea monotonă a orelor nopții deasupra Siberiei.

Cincizeci de ani... O cifră care ar fi trebuit să mă impresioneze. Dar, în loc de uimire, aveam senzația foarte vie a prezenței celor doi în mine, a profundeii lor apartenențe de ceea ce sunt eu însumi.

Afară, nu poți merge decât înfigând un baston sau un băț de schi în carapacea de zăpadă măturată de viscol. Înăuntru, în lunga sală de mese din izbă, godinul e roșu. Aerul miroase a scoarță de copac arsă, a mahorcă și a alcool de nouăzeci de grade îndoit cu sirop de coacăze. Am ajuns abia de o oră, mi-am atins ținta, sunt aici, în casa botezată Capătul.

(— E capătul, mi-a spus un localnic, când mi-a arătat drumul.

— Capătul cui?

— E chiar Capătul, așa i se zice, e ultima casă, o să vezi, e lângă o pistă pentru elicoptere. În fine, acum, pe viscol, n-o să vezi nimic. Ține-te tot timpul de cablu!)

M-am pus în mișcare, înaintând îndoit de mijloc contra vântului, cu rucsacul în spate, cu o mână încleștată de un vechi băț de schi, cu cealaltă alunecând de-a lungul unui cablu gros întins de la o casă la alta.

Acum, în căldura din bucătărie, tot ce trebuie să fac este să las să se liniștească legănarea care mi s-a imprimat în corp pe timpul călătoriei. Câteva zile cu trenul, apoi cu avionul, în cele din urmă cu groaznicul vehicul cu motor și șenile care m-a adus aici, traversând pustietatea de gheață. Și ultima etapă: nesfârșita înaintare de-a lungul cablului învelit în promoroacă, caznă pas cu pas, până la Capăt. Care capăt? Toate. Al pământului locuit, al Arcticii, al nopții polare. Cablul s-a terminat acolo, bine bătut în cuie de buștenii ultimei case.

Izbutesc să-mi mișc picioarele în cizme. Mâinile mele, degetele, prind din nou viață, mi se supun, strâng cana fără s-o vărs, cum s-a întâmplat cu doar puțin înainte.

„Mi-am atins ținta“, îmi spun, zâmbind.

Mă aflu în ținutul survolat cândva de Jacques Dorme. Mâine voi vedea locul în care s-a spulberat o viață pe care o port în mine din copilărie. Viața lui și a femeii care l-a iubit. În fericita somnolență din starea de epuizare, viețile lor de demult se însuflețesc în dosul pleoapelor mele, reînviind povestea unei zile, a unui oraș, imaginata amintire a unei nopți. Noaptea în care ploaia imitase răpăitul staccato al mărgelilor de chihlimbar...

— Ei, prietene, știi povestea tânărului moscovit, oarecum ca tine, care vine pentru prima oară în taignaua din Iakuția? Hai că ți-o spun eu...

Vorbește una dintre gazdele mele. În casa din Capăt sunt trei. Cei doi geologi care, când mi-au strâns mâna, au repetat, printr-o coincidență amuzantă, același prenume: Lev. Doi Leon, doi lei, mi-am spus, ascunzându-mi un zâmbet. Primul, înalt și lat în spate, a ghicit cu siguranță la ce mă gândeam și a ținut să specifice:

— Nu, adevăratul leu sunt eu. El, eh, el e doar un pui...

— Tacă-ți fleanca, Troțki! s-a rățoit al doilea, scund și cu fața arsă de ger.

Am băut împreună, de bun-venit, un pahar de ceva neomenesc, alcool ușor îndulcit cu sirop de coacăze, apoi, cu o ușurință aproape miraculoasă, am reușit să mă fac acceptat ca însoțitor în expediția lor de a doua zi.

— Sigur că da, prietene, nu trebuie decât să-i spunem două vorbe pilotului și totul e ca și rezolvat. O să te ducă oriunde vrei cât spulberăm noi muntele.

Am scos din rucsac o sticlă de coniac adusă de la Paris și am umplut trei pahare mari, fațetate. Geologii au băut și au schimbat o privire încărcată de îndoială. Obiceiurile rusești nu îngăduie să strâmbi din nas când primești ceva în dar.

— E... bun, a conchis Lev lunganul.

— Da, nu e rău, a întărit Lev bondocul. E ca vinul ăla care se dă la biserică. Femeilor trebuie să le placă. Valia, vrei un păhărel?

Valia, bucătăreasa, a refuzat clătinând din cap. Cu brațele albite de făină până la coate, frământa aluat pe o masă mare din capătul opus al încăperii. O zdrahoancă de femeie: sâni grei, rotunzi, îi umflau

puloverul gros, dosul lat acoperirea pe de-a-ntregul taburetul pe care stătea. Ochii oblici, de iakută, dar piele foarte albă, de o robustețe carnală care amintea de femeile din Ucraina.

„Ce bărbat i-ar face față unei asemenea uriașe?“ m-am întrebat, cu o spaimă amestecată cu admirație.

Îmi îndrept atenția către povestea deja începută de Lev bondocul:

— ... Și, venind de la Moscova, aterizează în plină taiga, n-are habar de nimic, dar, cam ca voi toți, e plin de zel. Iar bătrânii siberieni se grăbesc să-i spună: „Dacă vrei să fii de-al nostru, trebuie să faci trei lucruri: primul, să dai peste cap o sticlă de votcă, al doilea, să i-o tragi unei iakute, iar al treilea, să te duci în taiga și să strângi laba unei ursoaice“. Ei, tipul nostru se entuziasmează, înhață o sticlă și hop, o golește la repezeală! Apoi dă fuga în taiga. Peste o oră, apare cu pielea harcea-parcea și zbiară din răspuțeri: „Gata, acum arătați-mi o iakută, să-i strâng laba!“ Ha, ha, ha...

Cei doi se sufocă de râs, și eu la fel, molipsit de veselia lor și mai ales amuzat de pantomima bondocului Lev: un tânăr neofit dă peste cap o jumătate de litru de alcool și dă fuga în taiga, unde violează o ursoaică. Valia vine chiar atunci spre noi cu o tavă cu cartofi aburinzi. În plină efervescentă teatrală, Lev bondocul se repede la ea și o înșfacă din spate, cu mâinile înlănțuindu-i șoldurile și cu bărbia afundându-i-se în spinarea ei lată. O ursoaică atacată de novicele moscovit. Femeia se-ntoarce c-un zâmbet pe buze, dar cu flăcări în privire: cum îndrăznește

piticania una ca asta? Mâna i se lasă pe creștetul lui exact ca laba unei ursoaice, cu o putere binevoitoare. Bărbatul, cu fața pudrată cu făină, e azvârlit în perete.

Noaptea, șuierul viscolului devine unicul fundal al tuturor celorlalte zgomote: sforăitul celor doi Lev, trosnetul lemnelor în sobă și, din când în când, foșnetul unei pagini. În camera alăturată, Valia citește cartea groasă pe care-am zărit-o la sosire pe pervazul unei ferestre. E unul dintre romanele din anii șaizeci, în care dragostea se înfiripă sub umbra uriașelor centrale electrice în construcție, a taigalei cucerite, a înfăptuirilor apreciate de patria mumă. O ficțiune de fapt nu prea îndepărtată de viața acestei femei sau de visurile ei, cine știe? Îmi scapă clipa în care stinge lumina.

Către miezul nopții, rafalele biciuitoare acoperă orice alt zgomot care mi-ar mai putea ajunge la urechi. Mă gândesc la minuscula mea prezență în această parte a lumii. Ce punct de reper aș putea găsi? Franjuratul țărnm înghețat al Oceanului Arctic? Strâmtoarea Bering? Vârful Victoriei, înalt de trei mii de metri, la vest de casa care mă adăpostește?

Îmi spun că, la urma urmelor, pentru mine nimic nu poate localiza mai bine ținutul în care am ajuns decât amintirea vieții lui Jacques Dorme.

Povestea lui m-a însoțit mereu în timpul călătoriei mele. Intensitatea ei a estompat imaginea oricărui oraș prin care am trecut, a oricărei gări, izolându-mă în mijlocul mulțimii. De la Paris am plecat spre Varșovia, apoi am ajuns fără probleme în Ucraina (care tocmai își proclamase independența) și am rămas blocat câteva ore la nou-nouța graniță cu Rusia. Rostite în fața unei barăci mititele, înnegrite de zăpadă umedă, „graniță“ și „viză“ păreau cuvinte desprinse dintr-o povestire satirică a lui Cehov. Ca și uniforma grănicerilor, cu o croială bizar de efeminată, ca și vulturii de pe căciulile lor rusești, zorzoane poleite care te duceau cu gândul la pomul de Crăciun. Și cu atât mai mult actele mele. Pașaportul apatrid care îmi permitea să intru „în orice țară, cu excepția URSS“. URSS nu mai exista, iar interdicția căpătase o semnificație tulburătoare, aproape metafizică. Plastifiat cu nepricepere de un algerian bătrân de pe Barbès¹, avusese de suferit din pricina umezelii și cartonul subțire, încrețit, cu ștampile spălăcite, nu putea decât să trezească bănuieli. Din milă pentru naivitatea mea, un camionagiu mi-a spus în cele din urmă de

---

1. Boulevard din arondismentul 18 din Paris.

cât alcool e nevoie ca să pot trece. Aveam la mine două sticle de coniac. După părerea lui, una era de-ajuns. O sticlă plată, pe care șeful de post și-a strecurat-o în buzunarul mantalei înainte de a sufla pe o mică ștampilă indigo.

Mă întorceam în Rusia pentru prima dată și intram clandestin în țară. Stranietatea sosirii mele a dispărut rapid, eclipsată de uneori hilara și alteori penibila bizarerie a noii stări de lucruri. Un monument dintr-un oraș ucrainean, doi oameni uniți printr-o strângere de mână și legenda inscripționată cu litere de aur: „Trăiască unirea Ucrainei cu...“. Următorul cuvânt („... Rusia“) fusese smuls. „Viza“ mea plătită cu o sticlă de coniac. Apoi, într-o seară, la Moscova, un grup de bărbați în spatele clădirii urâte a unui restaurant. Tropăiau prin zăpada noroioasă de început de martie, surâzând și făcându-și cu ochiul, dar zâmbetele le erau crispete și fixau cu privirea două ferestre mari, deschise la parter. Înăuntru, haloul de lumină fluorescentă scâldea gresia de pe perete, două oglinzi și un uscător de mâini care vâjâia în gol. O femeie a apărut în fața unei oglinzi, și-a deschiat paltonul și, fără să se sinchisească de privitori, și-a expus goliciunea albă a trupului. Ba chiar s-a și rotit lent pe tocurile ei înalte, arătându-și sânii foarte plini, cu sfârcuri maronii, și triumghiul durdului al vintrelor. O alta și-a ridicat piciorul pe pervaz și a început să-și tragă fermoarul cizmei. Minijupa lăsa să i se vadă piciorul până la șold, o coapsă generoasă, strânsă în colanți roșii... Parada prostituatelor, improvizată în toaleta unui restaurant,